

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

4^ο διεθνές επιστημονικό συνέδριο

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΗΜΕΡΑ:

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Αθήνα, 10-11 Νοεμβρίου 2011

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΕΓΡΑΜΜΕΝΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ: ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΣΛΟΒΑΚΙΑΣ

Στράτος Γεωργούλας

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Περίληψη: Στο πλαίσιο της κριτικής εγκληματολογικής σκέψης, όπου η καταγεγραμμένη εγκληματικότητα κατανοείται ως αποτύπωση των προϊόντων της κρατικής αντεγκληματικής πολιτικής, εξετάζεται μια ιστορική πορεία κοινωνικό-πολιτικών αλλαγών με την αντιστοίχιση αυτών με τα επίσημα καταγεγραμμένα «προϊόντα» των φορέων του επίσημου κοινωνικού ελέγχου. Χρησιμοποιώντας μια μελέτη περίπτωσης, τη Σλοβακία (επιτόπια έρευνα με χρήση ποιοτικών μεθόδων και δευτερογενή ανάλυση στατιστικών), η οποία τα τελευταία 20 χρόνια έζησε συνταρακτικές αλλαγές από τη σοσιαλιστικού τύπου κοινωνική οργάνωση, μέχρι την ένταξή της σε ένα κοινό Ευρωπαϊκό μοντέλο φιλελευθεροποιημένης αγοράς, αποτυπώνονται συγκεκριμένες υποθέσεις εργασίας ως συμβολή στο διάλογο που έχει ανοίξει για την επανα-πολιτικοποίηση της ανάλυσης του εγκληματικού φαινομένου.

1. Η πολιτικοποίηση του «εγκληματικού»

Η οπτική της κριτικής εγκληματολογίας, θέτει σε αμφισβήτηση την από-πολιτικοποίηση του εγκληματικού φαινομένου όταν αυτό εξηγείται με την «ανακάλυψη» παθολογιών (ατομικών ή άλλων) οι οποίες συνδέονται αιτιοκρατικά με αυτό. Το ζητούμενο είναι η μελέτη της εγκληματικότητας να συνδεθεί με την κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα στην οποία λαμβάνει χώρα συσχετικά, ενώ μια ρεαλιστική προσέγγιση δεν θα μπορούσε παρά να εμπεριέχει κριτικές προτάσεις για τη λειτουργία των φορέων του επίσημου κοινωνικού ελέγχου, της νομοθετικής εξουσίας-εγκληματοποίηση, της αστυνομίας, της δικαστικής εξουσίας-ποινικοποίηση και των θεσμών διαχείρισης του εγκληματικού υποκειμένου (ιδρυματικών- εξωιδρυματικών), οι οποίες για να γίνουν πραγματικότητα, βασική προϋπόθεση είναι και η δράση στο πεδίο της σύγχρονης πολιτικής. Είναι προφανές, ότι στο πλαίσιο της ανάπτυξης των συγκρουσιακών θεωριών της Εγκληματολογίας, οι θεσμοί του κοινωνικού ελέγχου είναι οι κυριότεροι παράγοντες που προκαλούν της εγκληματικότητα, η οποία έτσι ετεροκαθορίζεται¹ ως πολιτική συμπεριφορά (Γαλάνης, 2007), όταν αυτοί οι θεσμοί εξυπηρετούν άμεσα ή έμμεσα² τα συμφέροντα των κυρίαρχων κοινωνικών- πολιτικών ομάδων. Από την άλλη πλευρά, το έγκλημα είναι μια κοινωνική σχέση που λαμβάνει χώρα μέσα στο πλαίσιο της κοινωνικής οργάνωσης και ιεραρχίας, πιστοποιημένη ως τέτοια από μια θεσμοθετημένη άσκηση κυριαρχίας και επιβολή δύναμης. Όταν εξετάζεται πέρα από αυτό το πλαίσιο, τότε συνεπάγεται ότι η εξουσία έχει γίνει πηγή της αλήθειας, ιδεολογικός λόγος που στοιχειοθετείται μέσα από τη διαδικασία νομιμοποίησής της. (Δημητρίου, 2003, σελ. 78, Lenski, 1986, p. 245, Wolf, 1994, p. 226). Κατά συνέπεια η αντεγκληματική πολιτική είναι μια νέα πολιτική στρατηγική του κράτους και άρα η καταγεγραμμένη εγκληματικότητα (ως αποτύπωση των προϊόντων της κρατικής αντεγκληματικής πολιτικής) μπορεί να είναι μια γραπτή ένδειξη της κυρίαρχης κρατικής πολιτικής.

---

¹ Αν και σε ορισμένες περιπτώσεις δεν αποκλείεται μια τέτοια συμπεριφορά να είναι άμεσα πολιτικοποιημένη αν και «προ- πολιτική», όπως έδειξαν με τις ιστορικές τους έρευνες σε αγροτικές κοινωνίες οι Hobsbawm (1959), Thompson (1977) και O'Malley (1979), και αναλύονται με τον όρο «primitive rebellion», έναν όρο που ο Lea (1999) μας καλεί να επαναδιαπραγματευτούμε σε σχέση με τις συλλογικές δράσεις κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων στο σύγχρονο καπιταλισμό.

² Η έμμεση (και πιο συχνή καθότι εύκολα νομιμοποιημένη) αναφορά καταγράφεται επαρκώς στο έργο του Πασουκάνις (1977) όταν αποδεικνύεται ότι η υπεράσπιση των αφηρημένων αρχών του νομικού συστήματος είναι η πιο γενική μορφή της υπεράσπισης των ταξικών συμφερόντων της αστικής τάξης. Για μια ερευνητική εφαρμογή αυτών δεξ και Γεωργούλας (2007).

Σ' αυτό το πλαίσιο εξίσου σημαντική είναι η καταγραφή της δυναμικής του συσχετισμού του πολιτικού με το εγκληματικό φαινόμενο, δηλαδή μιας ιστορικής πορείας κοινωνικο- πολιτικών αλλαγών με την αντιστοίχιση αυτών με τα επισήμως καταγεγραμμένα «προϊόντα» των φορέων του επίσημου κοινωνικού ελέγχου. Μια πολύ ενδιαφέρουσα μελέτη περίπτωσης είναι τα κράτη της Ανατολικής Ευρώπης, τα οποία τα τελευταία 20 χρόνια έζησαν συνταρακτικές αλλαγές στο κοινωνικο-πολιτικό τους σύστημα, από τη σοσιαλιστικού τύπου κοινωνική οργάνωση, η οποία κυριαρχούσε μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1980, μέχρι την ένταξή τους σε ένα κοινό Ευρωπαϊκό μοντέλο φιλελευθεροποιημένης αγοράς. Η παρούσα κατάσταση μιας καπιταλιστικής κρίσης, σε ένα πλαίσιο απελευθερωμένων αγορών και αποδυναμωμένου κράτους πρόνοιας το οποίο αποδέχεται η κυρίαρχη πολιτική σκέψη και δράση ως φυσικό και καθολικό δρόμο κοινωνικής οργάνωσης, έχει συνακόλουθα αποτελέσματα στο πεδίο της κοινωνικής συνοχής και της δικαιοσύνης (O' Neil, 1994) σε όλη τη σύγχρονη Ευρώπη, πολύ περισσότερο όμως στα κράτη του πρώην σοσιαλιστικού μπλοκ (Ruggiero, et al., 1998). Οι μελέτες που έχουν γίνει σε αυτό το ζήτημα σε σχέση με το εγκληματικό φαινόμενο καταλήγουν σε συμπεράσματα, όπως υπέρμετρη αύξηση του αριθμού των φυλακισμένων (Walmsley, 1995), εγκληματοποίηση συμπεριφορών ολόκληρων πληθυσμών, των οποίων η διαφορετικότητα δαιμονοποιείται (Sim, et al., 1995), αύξηση των καταγεγραμμένων βίαιων εγκλημάτων και των κλοπών (Taylor, 1998). Η κατανόηση αυτών των δομικών συσχετισμών μέσα από το πρίσμα των ερμηνευτικών εργαλείων της συμβατικής εγκληματολογίας είναι ανεπαρκής, όπως έχει δείξει ο Kurczewski για τις πολιτικές αλλαγές στη Πολωνία (Kurczewski, 1988) και έχει συμφωνήσει μαζί του και ο Sack για τη Γερμανία μετά την ενοποίηση του 1990 για αυτό και προτείνει να «ξαναβάλουμε στη συζήτηση για το έγκλημα, την πολιτική και την οικονομία» (Sack, 1998).

Είχα την ευκαιρία πριν τρία χρόνια να περάσω λίγο χρόνο ως Επισκέπτης Καθηγητής στη Σλοβακική Ακαδημία Επιστημών, μαζεύοντας υλικό (στατιστικά, συνεντεύξεις, δημοσιεύματα), αλλά και συμμετέχοντας σε επιστημονικές και μη, δραστηριότητες συναδέλφων που ερευνούν τα κοινωνικά φαινόμενα, ανάμεσα στα οποία και το εγκληματικό. Οι Σλοβάκοι συνάδελφοι, όντας πολίτες μιας νέας χώρας που βίωνε μια συνταρακτική προσαρμογή σε ένα οικονομικό περιβάλλον άκρατης ιδιωτικοποίησης και φιλελευθεροποίησης, είχαν αρχίσει να εστιάζουν το ενδιαφέρον τους στα

κοινωνικά προβλήματα που γεννήθηκαν από αυτή την κοινωνική αλλαγή. Προβληματισμένοι και οι ίδιοι από φαινόμενα πολιτικής και οικονομικής διαφθοράς, αύξησης της βίαιης ρατσιστικής συμπεριφοράς κατά «επικίνδυνων κοινωνικών ομάδων» κυρίως μειονοτικής προσέλευσης, αύξηση των καταγεγραμμένων κρουσμάτων παρεκκλιουσών συμπεριφορών- κυρίως σε σχέση με τη χρήση τοξικών ουσιών και trafficking όπως δήλωναν, «αναγνωρίζανε» τη βιωμένη πραγματικότητά τους κυρίως μέσα από τη σύγκριση. Σύγκριση ιστορική, για μια περίοδο πριν το 1990, περίοδο ανελευθερίας και ταυτόχρονα κοινωνικής προστασίας, με υψηλότερο βιοτικό επίπεδο, αλλά καταπίεση της επιστημονικής σκέψης, η οποία και τους κληροδότησε την αδυναμία ανάπτυξης ερμηνευτικών εργαλείων κατανόησης της σημερινής πραγματικότητας. Ταυτόχρονα μια σύγκριση συγχρονική, με τις άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης που βίωσαν τις ίδιες αλλαγές και κυρίως με την Τσεχία, η οποία αποτελούσε κομμάτι του κοινού πρόσφατου παρελθόντος. Μια σύγκριση με μια περιβάλλουσα κοινωνική κατάσταση πιο προβληματική με μεγαλύτερα κοινωνικά προβλήματα (φτώχεια, ανεργία, εγκληματικότητα) και ταυτόχρονα πιο αποδυναμωμένο κράτος πρόνοιας³. Σε κάθε περίπτωση πάντως, αυτό που ήταν έκδηλο σε όλες τις συζητήσεις και με τους Σλοβάκους συνάδελφους ήταν μια κριτική «ανάγνωση» της βιωμένης πραγματικότητάς τους, μια αντίθεση σε νεοφιλελεύθερες πολιτικές, προβληματισμό για τα πρωτόγνωρα φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας αλλά και ταυτόχρονα μια αναγνώριση της αδυναμίας πολιτικής τους παρέμβασης για την πολυπόθητη αλλά μη ρητά εκπεφρασμένη αλλαγή.

2. Μια συνοπτική πρόσφατη κοινωνική-πολιτική ιστορία της Σλοβακίας

Η Σλοβακία είναι μια χώρα της κεντρικής Ευρώπης με πληθυσμό σχεδόν το μισό της Ελλάδας (5,4 εκατομμύρια) η οποία συνορεύει δυτικά με την Αυστρία και τη Τσεχία, βόρεια με την Πολωνία, ανατολικά με την Ουκρανία και νότια με την Ουγγαρία. Το

---

³ Είναι ενδεικτικό ότι εκείνη την εποχή, οι Σλοβάκοι συνάδελφοι με έβλεπαν ως ένα προϊόν μιας κοινωνικής και πολιτικής κατάστασης, την οποία αξιολογούσαν θετικότερα από τη δική τους. Η Ελλάδα αν και μέλος της ΟΝΕ, δεν υιοθετούσε πλήρως τα σκληρά οικονομικά μέτρα απελευθέρωσης της αγοράς που είχε υιοθετήσει η χώρα τους. Η ελληνική κυβέρνηση αν και συντηρητική, δεν στόχευε στην πλήρη αποδυνάμωση του κράτους πρόνοιας όπως η δική τους συντηρητική κυβέρνηση μερικά χρόνια πριν. Τρία χρόνια μετά, τα συναισθήματα έχουν αλλάξει.

ονομαστικό ΑΕΠ κατά κεφαλή είναι λίγο περισσότερο από το αντίστοιχο μισό του ελληνικού, το οποίο τη φέρνει στην 40^η θέση σύμφωνα με τα στοιχεία του ΔΝΤ (σε σύγκριση με την αντίστοιχη 26^η θέση της Ελλάδας) (πηγή World Economic Outlook Database, ΔΝΤ- Οκτώβριος 2005- www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2009/02/weodata/index.aspx), ενώ ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης (Human Development Index, HDI)⁴ είναι 0,880 ο οποίος θεωρείται υψηλός και την κατατάσσει στην 42^η θέση (σε σύγκριση με το 0.942 και την 26^η θέση της Ελλάδας). Ο δείκτης φιλελευθεροποίησης της οικονομίας την κατατάσσει στην 35^η θέση (με την Ελλάδα στην 37^η θέση- στοιχεία από www.heritage.org/index/ranking.aspx σε συνεργασία του Heritage Foundation και της Wall Street Journal) και ο δείκτης παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας (δημιουργημένος από το World Economic Forum) την κατατάσσει στην 46^η θέση (με την Ελλάδα στην 67^η – www.weforum.org/pdf/gcr/2008/rankings.pdf). Με την ανεργία να είναι στο 9,9% (από τα υψηλότερα της ΕΕ - στοιχεία της Eurostat στο <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>), η Σλοβακία αποτελεί πια από την 1/1/2009 μέλος της Ευρωζώνης, έχοντας υιοθετήσει ως νόμισμά της το ευρώ.

Η χώρα ανακήρυξε την ανεξαρτησία της την 1/1/1993. Είχε προηγηθεί η συνύπαρξή της με την Τσεχία τα χρόνια 1989-1993, η κοινή πορεία των δύο χωρών υπό σοσιαλιστικό καθεστώς από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι το 1989

---

⁴ Ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης (ΔΑΑ), (*Human Development Index, HDI*) αποτελεί μέτρο σύγκρισης του προσδόκιμου ηλικίας, του αλφαριθμητισμού, της εκπαίδευσης και της ποιότητας ζωής ανά τον κόσμο. Με βάση αυτόν το Δείκτη, γίνεται χαρακτηρισμός μιας χώρας σε υπανάπτυκτη ή αναπτυσσόμενη ή αναπτυγμένη και επίσης για να μετρήσει την επίδραση των οικονομικών πολιτικών στην ποιότητα ζωής. Ο Δείκτης εφευρέθηκε από τον βραβευμένο με Νόμπελ Amartya Sen, τον Πακιστανό οικονομολόγο Mahbub ul Haq, με βοήθεια από τον Gustav Ranis του πανεπιστημίου Γέιλ και τον Λόρδο Meghnad Desai του Οικονομικού Σχολείου του Λονδίνου και χρησιμοποιείται έκτοτε από τον ΟΗΕ στην ετήσια Αναφορά Ανθρώπινης Ανάπτυξης. Χαρακτηρίστηκε τότε από τον Sen ως "κοινό μέτρο" λόγω των περιορισμών του, αλλά παρόλα αυτά εστιάζει την προσοχή του σε ευρύτερες διαστάσεις ανάπτυξης από το εισόδημα κατά κεφαλήν που εκτόπιζε και είναι ο δρόμος για πολλούς ερευνητές στην ευρύτερη ποικιλία των ποιοτικών λεπτομερών μέτρων που περιλαμβάνονται στον Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης. Ο ΔΑΑ μετράει τις φυσιολογικές επιτεύξεις μιας χώρας σε τρεις βασικές διατάξεις της ανθρώπινης ανάπτυξης: -Μια μεγάλη και υγιή ζωή, όπως χαρακτηρίζεται από την προσδοκία ζωής στην γέννηση -Γνώση και μόρφωση, όπως χαρακτηρίζεται από την ενήλικη αλφαριθμητική αναλογία και τις ενωμένες πρωτογενείς, δευτερογενείς και τριτογενείς συνολικές καταχωρημένες αναλογίες - Μια ευπρεπή ποιότητα ζωής, όπως χαρακτηρίζεται από το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) κατά κεφαλήν και την αγοραστική ισότιμη δύναμη. Κάθε χρόνο, τα μέλη του ΟΗΕ καταχωρούνται και κατατάσσονται σύμφωνα με αυτές τις διατάξεις.

(και την «βελουδίνη επανάσταση») μια μικρή περίοδο που ήταν ανεξάρτητο κράτος, ελεγχόμενο από την ναζιστική Γερμανία (1938-1944) και η περίοδος (1918-1938), όπου η διάλυση της ΑυστροΟυγγρικής Αυτοκρατορίας είχε προκαλέσει την ένωση των περιοχών της Βοημίας και της Μοραβίας υπό το όνομα Τσεχοσλοβακία. Η πρώτη μεγάλη αλλαγή στη πολύ σύγχρονη κοινωνική ιστορία αυτής της νέας Ευρωπαϊκής χώρας έγινε με την αλλαγή στη φυσιογνωμία και στις ιδεολογικές αρχές της λειτουργίας του καθεστώτος το 1989-1990. Άμεσα άλλαξε το νομικό σύστημα εξοβελίζοντας την Μαρξιστική-Λενινιστική νομική θεωρία, με παράλληλη συμμόρφωση στις αρχές του Οργανισμού για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ). Παράλληλα δημιουργήθηκε ένα σύστημα προσέλκυσης ξένων επενδυτών με χαμηλούς μισθούς και χαμηλούς συντελεστές φορολόγησης επιχειρήσεων, ιδιωτικοποιήσεις⁵ με ιδιαίτερη έμφαση στη βαριά βιομηχανία κατασκευής αυτοκινήτων (η Σλοβακία από το 2007 είναι αναλογικά με τον πληθυσμό της η μεγαλύτερη παραγωγός χώρα αυτοκινήτων- στοιχεία από www.industryweek.com/articles/slovak_car_industry_production_almost_doubled_in_2007_16083.aspx). Η χώρα έγινε μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2004 και της Ευρωζώνης του ενιαίου νομίσματος το 2009. Οι πρώτες εκλογές με συμμετοχή πολλών κομμάτων έγιναν το 1990 με νίκη (για το Σλοβακικό έδαφος στο πλαίσιο της ενιαίας Τσεχοσλοβακίας) του κινήματος «Λαός ενάντια στη βία», το οποίο ήταν πρωτοπόρο στη «Βελουδίνη επανάσταση». Το 1992 όμως το συγκεκριμένο κίνημα έχασε την κοινοβουλευτική εξουσία από το «κίνημα για τη Δημοκρατική Σλοβακία» του Β. Μέτσιαρ με κύριο αίτημα την ανεξαρτητοποίηση της Σλοβακίας. Η επόμενη πολιτική αλλαγή έγινε με τις εκλογές του 1998, στις οποίες το χριστιανοδημοκρατικό κόμμα του Ντζούριντα κέρδισε τις εκλογές (και τις επόμενες το 2002), εντατικοποιώντας τη φιλελευθεροποίηση της οικονομίας⁶. Από το 2006 τη χώρα κυβερνά το Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα του Φίτσο με συμμαχία και άλλων κομμάτων (καθώς το σύστημα είναι η απλή αναλογική) αλλάζοντας την ένταση αλλά όχι και τον χαρακτήρα της νέας οικονομικής πολιτικής. Η κυβερνητική αυτή συμμαχία προωθεί μέτρα μιας ήπιας κοινωνικής πολιτικής (δωρεάν κομπιούτερ για μαθητές, μείωση φόρων σε φτωχούς) ανοίγει το εκπαιδευτικό της σύστημα σε φοιτητές από γειτονικές

---

⁵ Το 83% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος συνεισφέρει ο ιδιωτικός τομέας

⁶ Ενδεικτικό είναι ότι σύμφωνα με Νόμο του Ιουλίου 2000, οι κοινωνικές παροχές σε επιδόματα για μακροχρόνια (άνω των 2 ετών) ανέργους κόπηκαν στο μισό (www.rohan.sdsu.edu/faculty/rwinslow/Europe/slovakia.html)

πρώην σοσιαλιστικές χώρες (“Slovakia 21’: grand reform plan or utopia?, The Slovak spectator, April 14- April 20, 2008 p.1) και επενδύει σε προγράμματα κατασκευών (“Projects redesigning the face of the country, The Slovak spectator April 21- April 27,2008,p.6), ενώ συνεχίζει να έχει την αποδοχή των πολιτών ενόψει και των εκλογών του 2010 (The Slovak spectator, May5-11, 2008, p.2). Από την άλλη πλευρά έχει αναδυθεί ένα ρεύμα ξενοφοβίας και ρατσισμού, με στοιχεία την αναπόληση της ηγεσίας της ναζιστικής περιόδου και τη στοχοποίηση των μειονοτικών πληθυσμών ουγγρικής καταγωγής και ρομά (Archbishop prays for Tiso, The Slovak spectator, April 28- May 4 2008 p.2). Ενδεικτικά για το τελευταίο είναι τρία εγκληματικά γεγονότα που έλαβαν χώρα τα τελευταία χρόνια και συγκλόνισαν τη χώρα. Το πρώτο αφορά στη δολοφονία νεαρού φοιτητή από ομάδα σκίνχεντς το 2005 (ανάμεσα στα άλλα βίαια γεγονότα που έχουν προκληθεί από νεοναζιστικές ομάδες). Η αστυνομία σχεδόν τρία χρόνια μετά ανακοίνωσε τη προσαγωγή ενός υπόπτου για ανθρωποκτονία και δύο άλλων για σωματική βία. (‘Three youth charged in murder at Daniel Turpy, SPEX, Spring 2008, p.6). Τα άλλα δύο αφορούν σε εγκληματικές ενέργειες αστυνομικών οργάνων και δημοτικών αρχόντων που οδήγησαν στο θάνατο δύο ρόμα (ενός 21χρονου το 1999 και ενός 51χρονου το 2000) κατά τη διάρκεια αντίστοιχων ανακρίσεων.

Ειδικά στο πεδίο της εγκληματικότητας και της αντιμετώπισής της, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ένας μιντιακά κατασκευασμένος «ηθικός πανικός» και μια δραματοποίηση του θέματος από τους πολιτικούς (Fedacko, 2006, p. 127) και κυρίως για το θέμα της χρήσης τοξικών ουσιών (Young people swap Cigarettes for joints, The Slovak spectator, April 7- April 13, 2008, p.8). Από την άλλη πλευρά βέβαια, σε σύγκριση με τις άλλες βιομηχανικές χώρες όπως Ιαπωνία και Η.Π.Α., η συνολικά καταγεγραμμένη εγκληματικότητα είναι αναλογικά με το πληθυσμό πολύ μικρότερη, ακόμα και σε αδικήματα όπως δολοφονίες, βιασμοί, σωματικές βλάβες, ληστείες- διαρρήξεις- κλοπές, ενώ μειώνεται σταδιακά από το 1995 και μετά (στοιχεία από www.rohan.sdsu.edu/faculty/rwinslow/Europe/slovakia.html). Το νομικό σύστημα της Σλοβακίας το οποίο μέχρι το 1989 ήταν προσανατολισμένο προς την προάσπιση των εθνικών και συλλογικών αγαθών, σε βάρος των ατομικών αγαθών, ακολουθεί μετά την πολιτική αλλαγή, το «ηπειρωτικό- ευρωπαϊκό μοντέλο». Το όριο ηλικίας εγκληματικής ευθύνης είναι τα 15 χρόνια και το χρονικό όριο προφυλάκισης ο ένας χρόνος (με δυνατότητα επέκτασής του με απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου).

Πάνω από το ¼ του συνολικού πληθυσμού των φυλακών, είναι προφυλακισμένοι. Σύμφωνα με τις αστυνομικές στατιστικές το 70% των βίαιων εγκλημάτων συμβαίνουν στον οικιακό χώρο, χωρίς όμως ο νόμος να αναγνωρίζει τον όρο ενδοοικογενειακή βία.

3. Η στατιστική αποτύπωση του εγκληματικού φαινομένου στη Σλοβακία

Οι επίσημες στατιστικές για την εγκληματικότητα καταγράφουν εξελίξεις στο χρόνο μιας πραγματικότητας όπως αυτή δομείται στο πλαίσιο κοινωνικο-οικονομικών σχέσεων μιας κοινωνίας, οι οποίες κρυσταλλώνονται ως αποτέλεσμα μιας συγκρουσιακής διαδικασίας. Αν τέτοιες στατιστικές «διαβαστούν» ως μια πραγματικότητα που υπάρχει αντικειμενικά πέρα από αυτές τις σχέσεις, τότε απλώς καταλήγουν να αποτελούν νομιμοποίηση πολιτικών. Αν το κράτος ποινικοποιεί ή αποφασίζει να ελέγξει πιο αυστηρά μια πράξη ή συμπεριφορά, αυτό καταγράφεται ως αύξηση της συγκεκριμένης εγκληματικότητας, η οποία νομιμοποιεί μέσω του φόβου θυματοποίησης του κοινού, τη συντήρηση και εκ νέου αναπαραγωγή αυτών των πολιτικών πράξεων. Αν όμως αυτά τα στατιστικά «διαβαστούν» ως μια τυποποιημένη πρακτική των φορέων του επίσημου κοινωνικού ελέγχου και αυτό συνδυαστεί με πρακτικές και πολιτικές που αυτή η καταγεγραμμένη πρακτική δημιουργεί, τότε έχουμε κάνει ένα πρώτο βήμα που θα μας βοηθήσει στην καταγραφή ενός «στοιχείου πλαισίου αναφοράς» (Kitsuse and Cicourel, 1963, Cicourel, 1976, αλλά και τα γραπτά του Radical Statistics Group, Irvine, Miles and Evans, 1979).

Θα πρέπει να δούμε καταρχήν κάποιες επισημάνσεις στον τρόπο στατιστικής αποτύπωσης, όπως αποτυπώνονται γραπτώς στις αντίστοιχες καταγραφές της Στατιστικής Υπηρεσίας της Σλοβακίας. Η πρώτη αφορά στο γεγονός ότι το 1993 είναι η πρώτη χρονιά στην οποία δημοσιεύονται στοιχεία για το εγκληματικό φαινόμενο, στη στατιστική επετηρίδα, υπό το τίτλο «Κοινωνική παθογένεια» (περιλαμβάνοντας και στοιχεία από το 1988 μέχρι το 1992). Σε αυτά περιλαμβάνονται στοιχεία για τροχαία ατυχήματα και πυρκαγιές, στοιχεία που δεν περιλαμβάνονται στα αντίστοιχα στατιστικά στοιχεία από τη χρονιά 1995 και μετά, όταν αλλάζει και ο τίτλος του συγκεκριμένου κεφαλαίου της επετηρίδας σε «Εγκλήματα και Δικαιοσύνη» (αλλά

εντάσσονται σε αυτόνομη κατηγορία). Η δεύτερη επισήμανση αφορά στο γεγονός ότι στη διάρκεια των 19 χρόνων (1988-2006) στα οποία έχουμε στατιστικά στοιχεία, αυτά παρουσιάζονται ομογενοποιημένα με επισυναπτόμενες παραπομπές για τις οποίες αλλαγές έχουν προέλθει από αντίστοιχες αλλαγές σε ορισμούς και ποινές εγκλημάτων λόγω αλλαγών στο νομοθετικό πεδίο. Τέτοιες αλλαγές είναι οι εξής. Η ποινή της «επανορθωτικής εργασίας» σε κλειστούς χώρους, έπαψε να υφίσταται με νομοθετική αλλαγή του Ιουλίου 1990. Όμοια τότε αυξήθηκε η ποινή της απαγόρευσης άσκησης επαγγέλματος από 1 ως 5 χρόνια σε 1 ως 10 χρόνια. Η ποινή της ισόβιας κάθειρξης δεν υπήρχε στον ποινικό κώδικα μέχρι το 1992, χρονιά που αποφασίστηκε και η πιο λεπτομερής καταγραφή των ποινών της κάθειρξης σε 10,15 και 20 χρόνια (ενώ μέχρι τότε όλοι καταγράφονταν στην κατηγορία «πάνω από 5 χρόνια»). Τέλος, δύο άλλες επισημάνσεις σε σχέση με τη μεθοδολογία της στατιστικής καταγραφής γίνονται για πρώτη φορά το έτος 1994 και ολοκληρώνονται το έτος 2000. Στη πρώτη περίπτωση παρουσιάζονται για πρώτη φορά ορισμοί των κατηγοριών της στατιστικής καταγραφής (πχ. ποιος είναι ο κατηγορούμενος, ο καταδικασμένος κλπ.) και ταυτόχρονα γίνεται γνωστό ότι τα παρουσιαζόμενα στατιστικά δεν περιλαμβάνουν τις αντίστοιχες πράξεις και πρόσωπα που εμπλέκονται στα στρατιωτικά δικαστήρια. Στη δεύτερη περίπτωση το 2000, εξειδικεύονται ακόμα περισσότερο οι κατηγοριοποιήσεις της στατιστικής και παρουσιάζονται οι πηγές των στατιστικών δεδομένων (σε αυτή τη περίπτωση περιλαμβάνονται και τα στοιχεία της Στρατιωτικής Αστυνομίας).

Μια πρώτη αναφορά μπορεί να γίνει ως προς μια γενική παρουσίαση της καταγεγραμμένης εγκληματικότητας στη Σλοβακία τα έτη 1988 ως 2006, τις εγκληματικές πράξεις που έχουν πιστοποιηθεί από αστυνομική αρχή (με ιδιαίτερη έμφαση σε ανθρωποκτονίες, ληστείες, σωματικές βλάβες και αυτές που έχουν γίνει υπό την επήρεια αλκοόλ, καθώς και τους κατηγορούμενους (αν είναι η πρώτη τους φορά ή όχι, αν είναι ανήλικοι). Ο συνολικός αριθμός των εγκληματικών πράξεων αυξάνει κατά 50% το έτος 1990 και μετά εκτοξεύεται σε υπερδιπλάσια νούμερα σε σχέση με τα έτη 1988-9. Παρατηρείται μια μικρή πτώση τα έτη 1996-2001, ενώ μετά ο αριθμός σταθεροποιείται πάνω από 100.000. Το ανώτατο σημείο φτάνει το έτος 1993. Δεν καταγράφεται όμως μια αντίστοιχη ποσοστιαία αύξηση στις ολοκληρωμένες δικαστικά υποθέσεις, οι οποίες αυξάνουν κατά 50% σε βάθος χρόνου σε σχέση με τα έτη 1988-1999. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η ποσοστιαία

αναλογία δικαστικής ολοκλήρωσης προς σύνολο αδικημάτων, ενώ είναι γύρω στο 90% το 1988, το 1993 είναι 36% και το 2006 είναι 54,7%, ενώ όμοια είναι και η ποσοστιαία αναλογία κατηγορούμενος προς το σύνολο αδικημάτων. Η αύξηση των ανθρωποκτονιών είναι σημαντική από το 1990 και κυρίως το 1991 (με ανώτατα σημεία τα έτη 2003, 1999,2000) ενώ μειώνεται από το 2005, όπως και στις ληστείες, όχι όμως και στις σωματικές βλάβες. Όμοια καταγράφεται αύξηση μετά το 1991 των κατηγορουμένων για πρώτη φορά και των ανηλίκων, η οποία ομαλοποιείται και αντιστρέφεται σε μείωση από το 2005 κυρίως.

Μια δεύτερη αναφορά μπορεί να γίνει για τις κατηγορίες των αδικημάτων σε σχέση με το σύνολο. Αξιοσημείωτα στοιχεία εδώ είναι καταρχήν το γεγονός της μεγάλης ποσοστιαίας αύξησης των εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας μετά το 1989 (με ανώτατο σημείο τα έτη 1991-5), μια αντίστοιχη σημαντική πτώση της ποσοστιαίας αναλογίας στα εγκλήματα ηθικού χαρακτήρα μετά το 1989 και μια όμοια μεγάλη πτώση των οικονομικών εγκλημάτων μετά το 1988 η οποία αντιστρέφεται από το 2002 και μετά.

Μια τρίτη αναφορά μπορεί να γίνει για την καθυστέρηση λήψης δικαστικής απόφασης στη διάρκεια των ετών 1989 – 2006. Αξιοσημείωτο είναι ότι στις ποινικές υποθέσεις η ολοένα αυξανόμενη καθυστέρηση στην ολοκλήρωση της δικαστικής διαδικασίας δεν συνδέεται με την αύξηση του φόρτου των υποθέσεων (δεν αυξάνει ο συνολικός αριθμός των υποθέσεων και των κατηγορουμένων που πηγαίνουν στα δικαστήρια από το 1991 και μετά σε σχέση με το 1989, -με εξαίρεση το 2005-, ενώ το 1990 είναι έτος ορόσημο για το χαμηλότερο αριθμό προσαχθέντων στη δικαιοσύνη υποθέσεων και κατηγορουμένων). Οι υποθέσεις που κωλυσιεργούν σταδιακά, διπλασιάζονται το 2001 και τετραπλασιάζονται το 2005. Αντίστοιχα οι υποθέσεις του αστικού κώδικα εξαπλασιάζονται κυρίως από το 1999 και μετά σε σχέση με το 1989, (αν και στη συγκεκριμένη περίπτωση καταγράφεται και μια αύξηση των υποθέσεων που προσάγονται στα δικαστήρια η οποία όμως είναι αντίστοιχη ποσοτικά με την αύξηση των υποθέσεων μη ολοκληρωμένων υποθέσεων).

Μια τέταρτη αναφορά μπορεί να γίνει στα άτομα των εγκληματικών υποθέσεων που αναφέρθηκαν προηγουμένα. Αξίζει να παρατηρήσουμε τις δύο αλλαγές που προκλήθηκαν από τη συνταγματική αλλαγή του 1991, με την κατάργηση της

αμνηστίας, και της επανορθωτικής εκπαίδευσης ως ποινή. Παρατηρούμε επίσης ότι τα δύο ελάχιστα, σε απόλυτους αριθμούς, χρονικά σημεία στον αριθμό των κατηγορουμένων, είναι τα χρόνια μεταβάσεων 1990 και 1999, τα οποία όμως είναι και τα χρόνια στα οποία εφαρμόζονται λιγότερο η πλήρης ή η μερική απαλλαγή των κατηγορουμένων. Παρατηρούμε επίσης ότι η συμμετοχή των γυναικών και των ανηλίκων αυξάνει με την πάροδο του χρόνου (σε σχέση με τα έτη 1985 – 1990, στη συμμετοχή του συνόλου των καταδικασθέντων⁷, ενώ μειώνεται η συμμετοχή των κατά συνήθεια καταδικασμένων. Ως προς τις ποινές παρατηρούμε ότι η ποινή της φυλάκισης είναι μειωμένη τα έτη 1991 – 2006 σε σχέση με το 1989, όπως και οι ποινές του προστίμου και της απαγόρευσης άσκησης επαγγέλματος, όχι όμως και η ποινή της επιτήρησης που ακολουθεί αντίστροφη πορεία. Αντίστοιχα η θεραπευτική μεταχείριση ενώ από το 1990 και μετά μειώνεται, παρατηρούμε ότι από το 1998 μέχρι και το 2006 ακολουθεί αυξητική πορεία.

Ως προς τις κατηγοριοποιήσεις ανά επιλεγμένο είδος αδικήματος των καταδικασμένων, παρατηρούμε ότι ενώ στον γενικό αριθμό δεν καταγράφονται έντονες ποσοτικές διακυμάνσεις, εντούτοις ανά είδος αδικήματος κάποιες διαφορές είναι αξιοσημείωτες. Για παράδειγμα παρατηρείται μια σημαντική αύξηση του ποσοστού των καταδικασμένων για παράνομη πώληση και κατασκευή ναρκωτικών ουσιών κυρίως από το 1995 και μετά, μια τάση η οποία δεν αλλάζει μέχρι το 2006, μια αύξηση από το 1991 για την παραμέληση πρόνοιας και για κλοπές και απάτες, μια μικρή αυξητική πορεία στις ανθρωποκτονίες η οποία αντιστρέφεται από το 2003 και μετά, μια προοδευτική μείωση των σεξουαλικών αδικημάτων. Αντίστοιχα συμπεράσματα συνάγονται από τα στοιχεία που αναφέρονται στις αντίστοιχες καταδίκες ανά είδος για τους ανηλίκους, με την εξαίρεση ότι η τάση αύξησης της παραμέλησης πρόνοιας, αντιστρέφεται από το 2002 και μετά, η τάση αύξησης κλοπής και απάτης αντιστρέφεται από το 2005 και μετά, η μείωση των σεξουαλικών αδικημάτων δεν είναι σταθερή τάση, αλλά παρουσιάζει διακυμάνσεις.

Ως προς τη χρονική διακύμανση στις επιλυμένες αστικές υποθέσεις ανά κατηγορία φαίνεται ότι η αυξητική πορεία αυτών των υποθέσεων από το 1992 (σε σχέση με το

---

⁷ Αν και σύμφωνα με μια εξειδικευμένη μελέτη είναι πιο πιθανό να τιμωρηθούν με επιτήρηση παρά με ποινή φυλάκισης σε σχέση με τους άνδρες (Lubelcova, 2006). Οι γυναίκες, σύμφωνα με μια άλλη μελέτη αντιπροσωπεύουν το 5% του συνόλου των φυλακισμένων και βρίσκονται όλες σε μια και μόνο κλειστή φυλακή (Kreslova, 2007).

1989) και με ανώτατο σημείο το 1998 αντιστρέφεται κυρίως από το 2002 και μετά. Από το 1998 καταγράφεται σταδιακή μείωση στις εργατικές παραβάσεις σε σημείο που το 2006 το συνολικό νούμερο να είναι πάνω από τρεις φορές μικρότερο σε σχέση με το 1989. Μεγαλύτερη ακόμα μείωση καταγράφεται στις παραβάσεις για την ιδιοκτησία, η οποία καταγράφεται νωρίτερα (από το 1994) ενώ αντίστροφη πορεία (αυξητική) από το 1998, παρουσιάζεται στις υποθέσεις του οικογενειακού δικαίου.

Ως προς τον αριθμό των φυλακισμένων και τα κοινωνικά τους χαρακτηριστικά (μόρφωση, φύλο, ενηλικιότητα), παρατηρείται μια μεγάλη μείωση του αριθμού των εγκλείστων στις φυλακές τα έτη 1990 – 2006, σε σχέση με τα έτη 1988 – 1989, η οποία συνοδεύεται και από το γεγονός ότι ένα μεγάλο ποσοστό αυτών των εγκλείστων αυτά τα χρόνια (1990 – 2006), είναι προφυλακισμένοι αναμένοντας τη δίκη. Η μεγάλη μείωση των εγκλείστων έχει φύλο, καθώς οι γυναίκες είναι αυτές στις οποίες μειώθηκε πάρα πολύ η ποσοστιαία αναλογία τους, αλλά και ο απόλυτος αριθμός στο συνολικό αριθμό των φυλακισμένων, κάτι το οποίο δεν ισχύει στον ίδιο βαθμό για τους ανηλίκους. Μια μικρή διαφοροποίηση παρατηρείται σε σχέση με το επίπεδο εκπαίδευσης των φυλακισμένων, καθώς σε βάθος χρόνου, μειώνεται το ποσοστό συμμετοχής των ανδρών που δεν έχουν ολοκληρώσει τη πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ αντίστοιχα αυξάνεται ισόποσα το ποσοστό αυτών που έχουν απολυτήριο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και απολυτήριο δευτεροβάθμια εκπαίδευσης.

Τέλος, ως προς τις δοθείσες ποινές, θα πρέπει να γίνουν τρεις επισημάνσεις. Η πρώτη είναι ότι η ποινή της ισόβιας κάθειρξης δεν υπήρχε στο Ποινικό Κώδικα μέχρι το 1992, η ποινή εγκλεισμού για ανήλικες δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 10 χρόνια το μέγιστο, ενώ μέχρι το 1992 δεν υπήρχε αναλυτική στατιστική καταγραφή των ποινών κάθειρξης για 10,15 και 20 χρόνια, και όλοι έμπαιναν στην κατηγορία, ποινών πάνω από 5 χρόνια. Συνολικά μπορούμε να συνάγουμε τα εξής: Ο συνολικός αριθμός των ποινών παρουσιάζει αυξομειώσεις στη πορεία των ετών της μελέτης μας, με σημαντικότερες το 1989 (ο υψηλότερος αριθμός), το 1990 (ο χαμηλότερος αριθμός), το 1995 (ο υψηλότερος αριθμός για τα έτη 1990 – 2002), ενώ χαρακτηριστικό είναι ότι τα τελευταία χρόνια (κυρίως από το 2003 και μετά) έχει σταθεροποιηθεί στα υψηλότερα ποσοστά όλης της εικοσαετίας. Την αντίστοιχη διακύμανση δεν ακολουθεί η ανώτατη ποινή ισόβιας κάθειρξης, η οποία από τη στιγμή της εφαρμογής της βαίνει αυξανόμενη συνεχώς. Η δεύτερη μεγαλύτερη ποινή παρουσιάζει το

υψηλότερο σημείο της στα έτη 1996 – 1999, ενώ πέφτει από το 2000 για να ξανανέβει το 2006. Οι ποινές μέχρι 10 χρόνια κάθειρξης κυρίως από το 1995 και μετά σταθεροποιούνται σε υψηλά επίπεδα. Συνολικά για τις ποινές κάθειρξης πάνω από 5 χρόνια παρατηρούμε ότι ενώ το 1989 καταλαμβάνουν σχεδόν το 18,5% του συνόλου των ποινών, το 1990 (τη χρονιά μετάβασης) ανεβαίνουν στο 38% (με το συνολικό αριθμό των ποινών στο χαμηλότερο της εικοσαετίας) για να ξαναπέσουν την επόμενη χρονιά και από το 1993 – 1994 να ανεβαίνουν σταδιακά μέχρι το 1999, όπου και σταθεροποιούνται και τα επόμενα χρόνια σε ποσοστά γύρω στο 25 – 30% του συνόλου των ποινών. Αντίστροφη είναι και η ποσοστιαία διακύμανση των ποινών μέχρι 5 χρόνια φυλάκισης για τα έτη της αναφοράς μας. Αξιοσημείωτα συγκεκριμένα παραδείγματα είναι ότι οι ποινές μέχρι 6 μήνες φυλάκιση για τα έτη 1990 – 2006 (με εξαίρεση το έτος 1995), είναι κάτω από το μισό τουλάχιστον, σε σχέση με το 1989, στοιχείο το οποίο ισχύει για το σύνολο των ποινών μέχρι 5 χρόνια φυλάκιση, όχι όμως και τις βαρύτερες ποινές.

4. Σύνοψη - Υποθέσεις εργασίας που χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης.

Υπάρχει σύνδεση μεταξύ κοινωνικοπολιτικών αλλαγών σε μια χώρα του πρώην σοσιαλιστικού μπλοκ της Ανατολικής Ευρώπης, και της εφαρμοσμένης κρατικής αντεγκληματικής πολιτικής; Κατά τη γνώμη μου η απάντηση σ' αυτό το ερώτημα δεν μπορεί να δοθεί μέσα μόνο από μια δευτερογενής στατιστική ανάλυση, ούτε η όποια ποσοτική μεθοδολογία κοινωνικής έρευνας μπορεί να αποκαλύψει από μόνη της, μια αλλαγή κατεύθυνσης στη λειτουργία των θεσμών του επίσημου κοινωνικού ελέγχου. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήσαμε, (η οποία καθορίστηκε μέσα από τα χωροχρονικά πλαίσια της έρευνας μας), ήταν περιοριστική, όπως και τα όποια συμπεράσματα που μπορούν να συναχθούν. Από την άλλη πλευρά, μια λεπτομερής «ανάγνωση» αυτών των στατιστικών μπορεί να αποτελέσει το καμβά των υποθέσεων εργασίας για μια πιο στοχευμένη κοινωνική έρευνα με χρήση ποιοτικών μεθόδων, η οποία μπορεί να αποτελέσει μια συμβολή σ' ένα διάλογο που έχει ανοίξει για τη συσχέτιση κοινωνικό-πολιτικών αλλαγών και επίσημης δράσης για την αντιμετώπιση του εγκλήματος. Η όποια συνεισφορά μας, στο παρόν κείμενο, δεν μπορεί παρά να εκφραστεί με συγκεκριμένες επιστημονικές «απορίες», οι οποίες παράγονται μέσα

από τις στατιστικές κανονικότητες που είχαμε προηγουμένως. Τέτοια παραδείγματα υποθέσεων εργασίας μπορεί να είναι τα εξής:

- Μετά την πολιτικό-κοινωνική αλλαγή του 1990, φαίνεται ότι υπάρχει μια μεγάλη αύξηση στα προϊόντα της δράσης του πρώτου βαθμού του επίσημου κοινωνικού ελέγχου, δηλαδή στη θεατότητα του εγκλήματος. Αυτή η αύξηση έχει συγκεκριμένες ποιοτικές διαφοροποιήσεις, καθώς φαίνεται η αστυνομική αρχή να δρα αποτελεσματικότερα στα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και όχι τόσο στα εγκλήματα «ηθικού χαρακτήρα», και στα εγκλήματα του λευκού κολάρου (αν και στο τελευταίο η τάση αντιστρέφεται μετά το 2002). Οι παραπάνω αλλαγές δεν επηρεάζονται πολύ από τις αλλαγές στη πολιτική ηγεσία της χώρας, όπως τη διακυβέρνηση από μια ακραιφνώς νεοφιλελεύθερη πολιτική συμμαχία, όπως έγινε το 1998 – 9.
- Ταυτόχρονα τα ίδια χρόνια στο δεύτερο βαθμό του επίσημου κοινωνικού ελέγχου (δικαστήρια), παρατηρείται, μια αυξανόμενη χρονική καθυστέρηση λήψης αποφάσεων κυρίως στις αστικές υποθέσεις και δευτερευόντως στις ποινικές, η οποία φαίνεται ποιοτικά να μεγαλώνει σε άμεση ιστορική συσχέτιση με τα έτη πολιτικής μετάβασης, 1990 (από τον σοσιαλισμό στον καπιταλισμό) και 1999 (μετάβαση σε ακραιφνώς νεοφιλελεύθερη πολιτική). Ειδικά για τα πρώτα χρόνια της περιόδου της νεοφιλελεύθερης διακυβέρνησης (1998 και μετά), διακρίνουμε χαμηλό αριθμό κατηγορουμένων, οι οποίοι δέχονται λιγότερες απαλλακτικές δικαστικές αποφάσεις, λιγότερες χρηματικές ποινές και περισσότερες ποινές θεραπευτικής μεταχείρισης.
- Οι καταδίκες για κλοπές, απάτες και πώληση ναρκωτικών εκτοξεύεται σταδιακά μετά την αλλαγή του 1990, αλλά μειώνονται μετά την πολιτική αλλαγή του 1998. Αντίθετα καταδίκες για βιασμούς και σεξουαλικές παρενοχλήσεις παρουσιάζουν μειωμένους αριθμούς για όλα τα χρόνια μετά την αλλαγή του 1990. Όμοια για τις καταδίκες στις αστικές υποθέσεις παρατηρούμε ότι αυτές μειώνονται σταδιακά κυρίως για υποθέσεις παραβιάσεων εργατικής νομοθεσίας και ιδιοκτησίας.

- Οι έγκλειστοι στις φυλακές επίσης μειώνονται σε σχέση με τα χρόνια του προηγούμενου καθεστώτος, με μεγαλύτερη συμμετοχή, σ' αυτή τη μείωση, των γυναικών. Ταυτόχρονα όμως αυτό που παρατηρείται είναι ότι οι εγκλεισμοί αυτοί τιμωρούνται περισσότερο με βαρύτερες ποινές (πάνω από 5 χρόνια φυλάκισης).

Ως μια γενικότερη σύνοψη- κύρια υπόθεση εργασίας- θα μπορούσαμε να πούμε ότι η πολιτικό-κοινωνική αλλαγή του 1990 συνδέεται με μια αύξηση της αστυνομικής δράσης και ποιοτικό φιλτράρισμα τις δικαστικής εξουσίας. Στην πρώτη περίπτωση επιτυγχάνεται η αύξηση του φόβου θυματοποίησης, ενώ στη δεύτερη περίπτωση που ενέχει και τα πιο ουσιαστικά αποτελέσματα της όποιας νέας αντεγκληματικής πολιτικής η δικαστική γραφειοκρατία προσανατολίζει τη δράση της προς λιγότερες και πιο αυστηρές ποινές⁸ που δεν αφορούν στις γυναίκες, στην προστασία της εργασίας και της ιδιοκτησίας, ζητήματα τα οποία είναι λογικό να αναμένουμε (σύμφωνα και με τα πορίσματα άλλων ερευνών μας) να αφήνονται στη ρύθμιση της καπιταλιστικής αγοράς⁹.

5. Βιβλιογραφία

5.1 Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Cicourel, A.V. (1976). *The Social Organisation of Juvenile Justice*, 2nd edition, London: Heinemann.

Fedacko, R. (2006). “Drogova politica SR-sociologiska reflexia diskurzu a metod”, *Sociologia*, 38 (2), pp. 126-140.

Hobsbawm, E. (1959). *Primitive Rebels: Studies in Archaic Forms of Social Movement in the 19th and 20th Centuries*, Manchester: Manchester University Press.

Irvine, J., Miles, I. & Evans, J. (eds) (1979). *Demystifying Social Statistics*, London: Pluto Press.

Kitsuse, J. & Cicourel, A. V. (1963). “A note on the use of official statistics”, *Social Problems*, 2 (2), pp. 131-9.

Krestova, M. (2007). “The execution of prison Sentences of Sentenced Women in the

---

⁸ Οι πιο αυστηρές ποινές μέσω του μηχανισμού αναπαράστασης από τα ΜΜΕ, συνδέονται εξίσου με ένα κύμα φόβου θυματοποίησης.

⁹ Εξίσου αξιοπρόσεκτη υπόθεση εργασίας είναι και η σύνδεση αύξησης της θεραπευτικής μεταχείρισης και νεοφιλελεύθερης πολιτικής.

- Slovak Republic”, paper submitted to the 14th Conference of Directors of Prison Administration, Vienna, 19-21/11/2007, European Committee on Crime Problems.
- Kurczewski, J. (1988). “Crime and Abuse of Power”, Unpublished.
- Lea, T. (1999). “Social Crime Revisited”, *Theoretical Criminology*, 3, pp. 307-26.
- Lenski, G. (1986). “Power and privilege” in Lukes, S. (ed.) *Power*, Oxford: Blackwell.
- Lubelcova, G. (2006). “Kriminalita Zien a Zeny vo vazeni na Slovesku”, *Sociologia*, 38 (2), pp. 103-126.
- O’Malley, P. (1979). “Class conflict, land and social banditry. Bush ranging in Nineteenth century Australia”, *Social Problems*, 26, pp. 271-83.
- O’Neil, J. (1994). *The Missing Child in Liberal Theory*, Toronto: University of Toronto Press.
- Ruggiero, V., South, N., and Taylor, I. (1998). “Towards a European Criminological Community”, in Ruggiero, V., South, N., and Taylor, I. (eds) *The New European Criminology*, London and New York: Routledge.
- Sack, F. (1998). “Conflicts and Convergences in Criminology: Bringing politics and economy back in”, in Ruggiero, V., South, N., and Taylor, I. (eds) *The New European Criminology*, London and New York: Routledge.
- Sim, J., Ruggiero, V., and Ryan, H. (1995). “Punishment in Europe: Perceptions and Commonalities”, in Ruggiero, V., Ryan, M. and Sim, J. (eds) *Western Europe Penal Systems*, London: Sage.
- Taylor, I. (1998). “Crime, Market. Liberalism and the European idea”, in Ruggiero, V., South, N., and Taylor, I. (eds) *The New European Criminology*, London and New York: Routledge.
- Thompson, E. (1977). *Whigs and Hunters. The Origins of the Black Act*. London: Allen Lane.
- Walmsley, R. (1995). “The European Prison Rules in Central and Eastern Europe”, *European Journal on Criminal Policy and Research*, 3 (4), pp. 73-90.
- Wolf, E. (1994). “Facing power old insights, new questions”, in Borofsky, R (ed). *Assessing Cultural Anthropology*, NY: Mc Graw – Hill.

5.2 Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Γαλάνης, Ν. (2007). «Μερικές θέσεις του Fritz Sack σχετικά με την επιστήμη της εγκληματολογίας, την μετεξέλιξη της ή την αποδομησή της και το ρόλο της στην κοινωνία», στο Σ. Γεωργούλας (επιμέλεια), *Η Εγκληματολογία στην Ελλάδα Σήμερα*, εκδ. ΚΨΜ, Αθήνα.

Γεωργούλας, Σ. (2007). *Η Εγκληματολογία του Ελεύθερου Χρόνου*, σειρά Media και έγκλημα, Αθήνα – Κομοτηνή: Α.Ν. Σάκκουλας.

Δημητρίου, Σ. (2003). *Μορφές Βίας*, Αθήνα: Σαββάλας.

Πασουκάνης, Ε. (1977). *Μαρξισμός και Δίκαιο*, Αθήνα: Οδυσσέας.